

Paweł Kuczma

Uniwersytet Zielonogórski
ORCID 0000-0003-1443-4742
p.kuczma@wpa.uz.zgora.pl

(Nie)samodzielność Gibraltaru na tle Konstytucji z 14 grudnia 2006 r.

Słowa kluczowe: samodzielność, konstytucja, ustrój, Gubernator, parlament

Streszczenie. Przedmiotem rozważań jest przybliżenie wybranych rozwiązań, głównie ustrojowych, zawartych w Konstytucji Gibraltaru z 14 grudnia 2006 r. i zwrócenie uwagi na liczne powiązania prawne tego obszaru z Koroną Brytyjską, a następnie próba ustalenia charakteru prawnego tego terytorium. Gibraltar stanowi terytorium zamorskie Zjednoczonego Królestwa, ale przez Unię Europejską traktowany jest jako kolonia brytyjska. Z tego też względu konieczna jest refleksja dotycząca jego samodzielności. Status Gibraltaru jest bowiem skomplikowany.

Gibraltar's (in) independence under the Constitution of December 14, 2006

Key words: independence, Constitution, political system, Governor, parliament

Summary. The subject of the considerations is the presentation of selected solutions, mainly political ones, contained in the Gibraltar Constitution of December 14, 2006, and drawing attention to the numerous legal ties of this area with the British Crown, and then an attempt to establish the legal nature of this territory. Gibraltar is an overseas territory of the United Kingdom, but is treated by the European Union as a British colony. For this reason, it is necessary to reflect on its independence. Gibraltar's status is complicated.

Wprowadzenie

Gibraltar jest terytorium, którego przynależność państwowa wciąż budzi spór pomiędzy dwoma królestwami: Hiszpanii i Wielkiej Brytanii. Niedawno, bo 18 lutego 2019 r., miał miejsce ostatni z wielu incydentów międzynarodowych pomiędzy oboma królestwami, kiedy to hiszpański okręt wojenny zażądał od komercyjnych statków pod brytyjską banderą opuszczenia wód w okolicy Gibraltaru. Zakotwiczone brytyjskie jednostki nie wykonały polecenia, a z Cieśniny Gibraltarskiej napłynęły z pomocą statki wysłane przez marynarkę Wielkiej Brytanii. W konsekwencji

Hiszpanie odpłynęli, ale podczas odwrotu płynęli powoli z odsłoniętymi i obstawionymi załogą działami pokładowymi w celu zmanifestowania swej siły¹.

Ten niewielki skrawek lądu o powierzchni 6,55 km² należy od Wielkiej Brytanii od 13 lipca 1713 na mocy Traktatu Utrechckiego. Hiszpanie, chociaż utracili panowanie nad tym terytorium w 1704 r. podczas wojny o sukcesję hiszpańską, do dziś nie rezygnują z odzyskania władztwa nad „Skałą”².

Ostatnie próby uzyskania władztwa nad półwyspem przybrały postać referendum. Podczas pierwszego z nich, które odbyło się w 1967 r. na skutek nacisków Hiszpanii, ONZ wydała rezolucję Nr 2070, której przedmiotem była decyzja w sprawie przynależności państwowej Gibraltaru. Za pozostaniem pod panowaniem brytyjskim opowiedziało się 99,64% mieszkańców, a frekwencja wyniosła 95,67%. Referendum to miało szczególne znaczenie, gdyż podczas niego mieszkańcy „Skały” zgłosili chęć uzyskania własnych instytucji państwowych i samorządowych. Niedługo później, bo w 1967 r., brytyjska Tajna Rada wydała *Order in Council*, nazywany *Gibraltar Constitution Order 1969*, stając się w zasadzie pierwszą gibraltarską konstytucją. Na skutek kolejnych nacisków hiszpańskich w Gibraltarze odbyło się kolejne referendum. W 2002 r. zapytano w nim mieszkańców, czy wyrażają zgodę na podział władzy zwierzchniej nad ich terytorium pomiędzy Wielką Brytanię i Hiszpanię. Pozytywna odpowiedź na pytanie referendalne miała umożliwić Hiszpanii rządy nad półwyspem w ramach kondominium. W dniu 7 listopada 2002 roku Gibraltarczyki odrzucili jednak tę propozycję – 98,48% głosów było przeciw (przy frekwencji na poziomie 87,9%)³.

Hiszpański rząd nie ustaje jednak w roszczeniach dotyczących przynależności państwowej Gibraltaru. Kwestię tę podnosił wielokrotnie w trakcie negocjacji warunków wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej wykorzystując fakt, że w referendum z 2016 r. dotyczącego wyjścia Zjednoczonego Królestwa z UE aż 96 proc. mieszkańców Gibraltaru opowiedziało się za pozostaniem w Unii⁴.

Przedmiotem rozważań w niniejszym artykule będzie przybliżenie wybranych rozwiązań, głównie ustrojowych, zawartych w Konstytucji Gibraltaru z 14 grudnia 2006 r. i zwrócenie uwagi na liczne powiązania prawne tego obszaru z Koroną

¹ *Incydent koło Gibraltaru. Brytyjska flota przegoniła hiszpański okręt wojenny*, „Wprost” z 18 lutego 2019 r., <https://www.wprost.pl/swiat/10192156/incydent-kolo-gibraltaru-brytyjska-flota-przegonila-hiszpanski-okret-wojenny.html> [dostęp: 31.10.2020].

² M. Kaniewska, *Wiele hałasu o Skałę, czyli gdzie dwóch się bije tam wszyscy tracą*, 31 sierpnia 2013 r., <https://blogcim.wordpress.com/2013/08/31/wiele-halasu-o-skale-czyli-gdzie-dwoch-sie-bije-tam-wszyscy-traca/> [dostęp: 31.10.2020].

³ P. Sopoćko, *Gibraltar. Jakie ma miejsce w Zjednoczonym Królestwie?*, 10 września 2013 r., <https://blogcim.wordpress.com/2013/09/10/gibraltar2/> [dostęp: 1.11.2020].

⁴ (nm), *Jest porozumienie ws. Gibraltaru. Premier Hiszpanii potwierdza*, 24 listopada 2018 r., <https://www.rm24.pl/fakty/swiat/news-jest-porozumienie-ws-gibraltaru-premier-hiszpanii-potwierdza,nId,2694551> [dostęp: 1.11.2020].

brytyjską; kontrowersje, jakie wywołuje przynależność państwowa tego obszaru, jak również próba ustalenia charakteru prawnego tego terytorium i zwrócenie uwagi na jego specyfikę.

1. Konstytucyjne powiązania Gibraltaru z Koroną brytyjską

Gibraltar stanowi terytorium zamorskie Zjednoczonego Królestwa. Posiada jednak własną konstytucję i własny, niezależny od Korony system prawny. Związek Gibraltaru z Wielką Brytanią został potwierdzony w Konstytucji z 14 grudnia 2006 r. Dokument został zatwierdzony przez mieszkańców półwyspu w referendum, które odbyło się 30 listopada 2006 r. W preambule podkreślono, że Miasto Gibraltar jest częścią dominium Zjednoczonego Królestwa. Zwrócono też uwagę, że ludność zamieszkująca to terytorium ma prawo do zadecydowania w sposób samodzielny i demokratyczny o swojej przyszłości państwowej, a do tego czasu Zjednoczone Królestwo pozostaje odpowiedzialne za stosunki zewnętrzne Gibraltaru. Taka wyraźna deklaracja teoretycznie oznaczać może, że status Gibraltaru ma charakter przejściowy, a Korona Brytyjska nie będzie przeciwstawiać się zmianie ewentualnej przynależności państwowej tego terytorium czy nawet uzyskaniu samodzielności (państwowości) w wymiarze międzynarodowym. Do zasady samostanowienia narodów nawiązuje również preambuła rozdziału I Konstytucji poprzez wyraźne wskazanie, że na mocy tego prawa naród może swobodnie określać swój status polityczny i swobodnie prowadzić działalność gospodarczą, społeczną i rozwój kulturowy. Bardziej realne wydaje się jednak, że status Gibraltaru w najbliższym okresie nie ulegnie zasadniczej zmianie, chociaż „wentyle konstytucyjne” nawiązują bezpośrednio do samostanowienia i umożliwiają przeprowadzenie w przyszłości działań ukierunkowanych na uzyskanie pełnej niepodległości.

Konstytucja Gibraltaru składa się z 9 rozdziałów. Jej układ (systematyka) nie odbiega od współczesnych standardów konstytucji państw demokratycznych, część merytoryczną otwiera bowiem rozdział I zatytułowany „Ochrona podstawowych praw i wolności”. Umiejscowienie problematyki wolności i praw na czoło konstytucyjnych rozważań stanowi imperatyw wykładniczy, aby interpretacji dokonywać w sposób umożliwiający realizację gwarantowanych praw i wolności w najszerszym wymiarze⁵. Odejście od „zasady przychylności” interpretacyjnej wobec tych praw i wolności bez wyraźnego oparcia w normach konstytucyjnych należy w związku z tym uznać za naruszenie konstytucji⁶.

⁵ P. Kuczma, *Prawa człowieka w zarysie*, Polkowice 2011, s. 24.

⁶ L. Garlicki, *Rozdział II*, [w:] L. Garlicki (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Tom III*, Warszawa 2003, s. 1.

Konstytucja wprowadza podział na wolności i prawa niederogowane i derogowalne. Wolnościom i prawom niederogowanym przyznano szerszy zakres ochrony niż pozostałym, ponieważ muszą być szczególnie zabezpieczone z uwagi na konieczność zapewnienia właściwej egzystencji jednostki. Do wolności i praw niederogowanych należy w związku z tym zaliczyć: a) prawo do życia, wolności, bezpieczeństwa osobistego, korzystania z majątku i ochronę prawa; b) wolność sumienia, słowa, zgromadzeń i zrzeszania się oraz wolność zakładania szkół; c) prawo do ochrony prywatności, prywatności domu i mienia oraz do ochrony przed utratą majątku bez odpowiedniego odszkodowania (art. 1).

Prawo do życia ma w Gibraltarze szczególne znaczenie. Po pierwsze dlatego, że zajmuje w systematyce konstytucji pierwszoplanowe miejsce (art. 2). Po drugie, że w Gibraltarze pozbawienie życia możliwe jest jedynie w wypadkach konkretnie wskazanych w konstytucji, tj. w obronie przed zamachem osoby trzeciej, w celu wykonania zgodnego z prawem zatrzymania, zapobieżenia ucieczce osoby zatrzymanej lub w przypadku tłumienia zamieszek, powstania lub buntu albo śmierci na podstawie aktu wydanego w czasie wojny. W tym zakresie regulacja ta nawiązuje do art. 2 ust. Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁷, w której znajduje się podobne uregulowanie. Aborcja nie jest w Gibraltarze dozwolona, a za jej przeprowadzenie grozi nawet kara dożywotniego pozbawienia wolności. Tak surowe prawo i zasadniczo odmienne od prawa brytyjskiego wynika przede wszystkim z faktu, że 72,1% ludności zamieszkującej to terytorium stanowią katolicy⁸. Dla porządku należy jednak zauważyć, że parlament przegłosował nowelizację prawa zezwalającą na aborcję do 12. tygodnia ciąży w przypadku stwierdzenia zagrożenia psychicznego lub umysłowego zdrowia kobiety, ale jego wprowadzenie w życie uzależniono od wyników zaplanowanego na dzień 19 marca 2020 r. referendum w tej sprawie (przełożonego ze względu na COVID-19). Jako ciekawostkę należy wskazać, że obniżono próg dla głosujących, dopuszczając do wzięcia udziału w referendum osoby, które ukończyły 16 lat⁹.

Konstytucja do podstawowych praw i wolności zalicza i reguluje: prawo do życia (art.2), prawo do wolności osobistej (art. 3), ochronę przed niewolnictwem i pracą przymusową lub obowiązkową (art. 4), ochronę przed nieludzkim trakto-

⁷ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 2824).

⁸ RoM, *Gibraltar: mieszkańcy podejmą decyzję w sprawie ochrony życia*, <https://www.pch24.pl/gibraltar--mieszkancy-podejma-decyzje-w-sprawie-ochrony-zycia,74077,i.html#ixzz6colRQzn-thttps://www.pch24.pl/gibraltar--mieszkancy-podejma-decyzje-w-sprawie-ochrony-zycia,74077,i.html#ixzz6cohw3CeI> [dostęp: 4.11.2020].

⁹ mjend, *Na Gibraltarze zabijać narodzonych nie wolno – jednak wkrótce może to ulec zmianie*, <https://www.pch24.pl/na-gibraltarze-zabijac-narodzonych-nie-wolno---jednak-wkrotce-moze-to-ulec-zmianie,73902,i.html#ixzz6coo4izeE> [dostęp: 4.11.2020].

waniem (art. 5), ochronę przed pozbawieniem mienia (art. 6), ochronę prywatności domu i mienia (art. 7), prawo do obrony i domniemanie niewinności, prawo do sądu (art. 8), wolność sumienia (art. 9), wolność wypowiedzi (art. 10), wolność zgromadzeń i wolność zrzeszania się (art. 11), wolność zakładania szkół (art. 12), wolność przemieszczania się (art. 13), zakaz dyskryminacji (art. 14), prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny (art. 15), prawo do odszkodowania za naruszenie praw jednostki i ochrony prawnej (art. 16).

Formalnie na czele Gibraltaru stoi brytyjski monarcha. Faktycznie jednak monarcha działa przez swojego przedstawiciela, który jest jednocześnie głównodowodzącym, a mianowicie przez Gubernatora (art. 19). Do uprawnień Gubernatora należy korzystanie z prerogatyw przysługujących monarche, a także z korzystanie z uprawnień nadanych mu konstytucją. Gubernator nie jest organem w pełni niezależnym, bowiem monarcha brytyjski może do niego kierować instrukcje. Ocena, czy Gubernator zastosował się do instrukcji królewskich, nie podlega, zgodnie z konstytucją, ocenie sądu. Przed objęciem stanowiska osoba powołana na Gubernatora składa przysięgę wierności Elżbiecie II i jej następcom oraz spadkobiercom. Przysięga może zostać złożona z dodaniem wyrażenia „Tak mi dopomóż Bóg” (*So help me God*). W przypadku, gdy Gubernator nie może wykonywać swoich funkcji: 1) ze względu na usprawiedliwioną, krótkotrwałą nieobecność w Gibraltarze lub 2) przemijającą chorobę (krótkotrwałą), może on pisemnie wskazać inną osobę, która w jego zastępstwie będzie wykonywać jego obowiązki przez okres wskazany w treści upoważnienia. Powołanie zastępcy nie ma wpływu na zakres władzy Gubernatora ani na czas trwania powołania. W treści upoważnienia Gubernator może również zawrzeć instrukcje dla swojego zastępcy, którymi zastępca jest związany. Zastępca może zostać odwołany w każdym czasie przez monarchę na wniosek Gubernatora lub Sekretarza Stanu.

Władzę ustawodawczą Gibraltaru stanowi monarcha Wielkiej Brytanii oraz Parlament Gibraltarski. Organ ten został powołany dopiero w Konstytucji z 2006 r. na skutek przekształcenia dotychczasowej Izby Zgromadzenia w Parlament Gibraltaru¹⁰, który jest jednoizbowy i składa się z przewodniczącego oraz 17 członków. Ważność wyborów do Parlamentu stwierdza Sąd Najwyższy. Przed objęciem urzędu posłowie składają przysięgę. Przewodniczący (*Speaker*) jest wybierany przez członków Parlamentu spoza swego składu, a do jego zadań należy przewodniczenie obradom Parlamentu. W przypadku jego nieobecności posiedzeniu przewodniczy jeden z posłów wybrany w tym celu przez Parlament. Ponadto kandydat na przewodniczącego musi posiadać obywatelstwo brytyjskie albo obywatelstwo brytyjskiego terytorium zamorskiego, mieć ukończone 18 lat i nie może być osobą zdyskwalifikowaną do zajmowania tego stanowiska na mocy art. 28 Konstytucji.

¹⁰ <https://www.parliament.gi/> [dostęp: 4.11.2020].

Wakat na stanowisku przewodniczącego następuje: 1) wobec przyjęcia przeciwko przewodniczącemu wotum nieufności większością głosów w obecności 2/3 liczby posłów; 2) gdy utraci prawo wybieralności do Parlamentu; 3) jeżeli uzyskał mandat posła lub 4) gdy dojdzie do rozwiązania Parlamentu.

Parlament uchwała ustawy, które są następnie zatwierdzane przez monarchę lub działającego w jego imieniu Gubernatora. W pewnych sytuacjach, np. gdy ustawa jest niezgodna z zobowiązaniami międzynarodowymi, Gubernator ma prawo odmówić jej zatwierdzenia. Parlament może też zastrzec, że ustawa ma być podpisana przez monarchę. Zatem nawet podczas procedury ustawodawczej dostrzegalne są związki z Koroną Brytyjską, gdyż monarcha może zostać bezpośrednio zaangażowany w procedurę ustawodawczą. Warunkiem wejścia w życie aktu prawnego jest jego publikacja w dzienniku urzędowym (art. 33 Konstytucji). Gubernator może również w pewnych okolicznościach skorzystać ze specjalnych uprawnień, które przyznaje mu w tej procedurze Konstytucja. Mianowicie, w przypadku uznania, że uchwalenie ustawy jest konieczne lub pożądane, Gubernator może w każdej sprawie, za którą jest odpowiedzialny zgodnie z art. 47 ust. 1 Konstytucji, doprowadzić do przyjęcia aktu prawnego z pominięciem Parlamentu i zarządzić jego ogłoszenie w dzienniku urzędowym (art. 34). To uprawnienie stanowi również emanację władzy królewskiej, gdyż Gubernator jest przedstawicielem monarchy w Gibraltarze.

Kworum wynosi 30% składu Parlamentu, a do jego ustalenia nie wlicza się przewodniczącego lub zastępującego go posła. Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w Konstytucji lub innych regulacjach, sprawy stanowiące przedmiot rozstrzygnięcia Parlamentu uchwalane są większością głosów. Przewodniczący nie ma głosu decydującego. Oznacza to, że w razie równego rozkładu głosów, wniosek uznaje się za przegrany.

Parlament Gibraltaru niejako z założenia prowadzi ograniczoną aktywność legislacyjną, Konstytucja bowiem wymaga, aby w ciągu roku kalendarzowego odbyły się co najmniej trzy posiedzenia, a w roku wyborczym – co najmniej dwa (art. 37).

Nawiązaniem do praktyki i prawodawstwa brytyjskiego jest przepis odnoszący się do przywilejów i immunitetów poselskich. Konstytucja regulację tych kwestii pozostawia ustawodawcy (odesłanie), zaznaczając jednak wyraźnie, że przywileje, immunitety i uprawnienia nie mogą przekraczać swym zakresem tych, z których korzystają członkowie Izby Gmin (art. 36).

Gubernator obligatoryjnie rozwiązuje Parlament po upływie czterech lat od daty jego pierwszego posiedzenia, a ponadto, działając zgodnie z radą premiera (skrócenie kadencji), może w każdym czasie zarządzić rozwiązanie Parlamentu.

Odniesienie do związków Gibraltaru z Wielką Brytanią odnaleźć można także w Konstytucji poprzez wyraźne związanie egzekutywy gibraltarskiej z Koroną. W art. 44 Konstytucji wskazano, że władza wykonawcza przysługuje monarsze (*The*

executive authority of Gibraltar shall vest in Her Majesty) i jest sprawowana przez rząd Gibraltaru. W praktyce w Gibraltarze mamy do czynienia z dwoma mocno powiązаныmi ze sobą personalnie kolegialnymi organami władzy wykonawczej: z Radą Ministrów i Rządem Gibraltaru. Rada Ministrów składa się z Prezesa Rady Ministrów oraz co najmniej czterech ministrów. Natomiast Rada Ministrów wraz z monarchą reprezentowanym przez Gubernatora stanowią Rząd Gibraltaru.

Gubernator, działając zgodnie ze wskazaniem Prezesa Rady Ministrów, powierza ministrom określony zakres spraw należących do kompetencji danego ministra. Ministrowie ponoszą kolegialną odpowiedzialność za realizację powierzonych im spraw.

Należy zauważyć, że do Gubernatora należy prowadzenie spraw odnoszących się do polityki zagranicznej, obrony oraz bezpieczeństwa wewnętrznego, w tym kwestii policji oraz sprawy dotyczące polityki nominacyjnej na urzędy, które wyraźnie powierza mu Konstytucja. W zakresie prowadzenia polityki zagranicznej Gubernator powinien jednak, w miarę możliwości, działać w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów. Wykonywanie przez Gubernatora polityki zagranicznej oraz obronności nie ma wpływu na to, że w zasadzie to monarcha odpowiada za tę formę działalności Miasta Gibraltar. Innymi słowy, w gestii Rządu Gibraltaru pozostają wszelkie sprawy z wyjątkiem obronności i polityki zagranicznej¹¹.

2. Kontrowersyjny status Gibraltaru

Kontrowersje związane z przynależnością państwową Gibraltaru dostrzeżono na poziomie Unii Europejskiej. W 2006 roku Trybunał Sprawiedliwości UE orzekł, że „Gibraltar jest obecnie Kolonią Brytyjskiej Korony. Nie stanowi części Wielkiej Brytanii”. Określenie „kolonia” pojawiło się także w bardziej współczesnych dokumentach unijnych, wzbudzając sprzeciw Wielkiej Brytanii, która podnosi, że Gibraltar jest pełnoprawnym członkiem brytyjskiej rodziny, a od 2002 r. Wielka Brytania traktuje go jako „brytyjskie terytorium zamorskie”. W dokumencie zawierającym przepisy, które pozwolą Brytyjczykom na ruch bezwizowy do krajów UE po brexicie, Gibraltar został określony jako „kolonia Korony Brytyjskiej”. Przypomniano w nim również, że „istnieje kontrowersja pomiędzy Hiszpanią i Wielką Brytanią dotycząca suwerenności nad Gibraltar¹²”.

¹¹ B. Niedziński, *Brytyjski rząd nie zgadza się na wejście Gibraltaru do strefy Schengen*, 20.01.2020, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Brytyjski-rzad-nie-zgadza-sie-na-wejscie-Gibraltaru-do-strefy-Schengen-7806725.html> [dostęp: 7.11.2020].

¹² (arb), *UE nazywa Gibraltar „kolonią”. Londyn protestuje*, „Rzeczpospolita” z 1 lutego 2019 r., <https://www.rp.pl/Brexit/190209937-UE-nazywa-Gibraltar-kolonia-Londyn-protestuje.html> [dostęp: 1.11.2020].

Rozstrzygnięcie, czy dane terytorium jest niesamodzielne, czy też stanowi integralną część innego państwa jest o tyle utrudnione, że nie występują obiektywne i powszechnie akceptowane kryteria pozwalające na przeprowadzenie takiego podziału. Na gruncie Karty NZ za obszary nierządzące się samodzielnie uznano takie, „których ludność nie dojrzała jeszcze do pełnego stopnia samorządu” (art. 73). Społeczność międzynarodowa powinna wspomagać mieszkańców terytoriów nierządzących się samodzielnie poprzez rozwijanie samorządu i aspiracji politycznych tych ludów oraz pomaganie im w stopniowym rozwoju ich wolnych instytucji politycznych.

Gibraltar został określony jako terytorium niesamodzielne także w prawodawstwie polskim, a dokładnie w „Urzędowym wykazie nazw państw i terytoriów niesamodzielnych”¹³. Dokument ten został utworzony na podstawie listy terytoriów niesamodzielnych przygotowanej przez ONZ, na której figuruje Gibraltar. Określenie „terytorium niesamodzielne” nawiązuje zatem do tytułu rozdziału XI Karty Narodów Zjednoczonych, który odnosi się do „obszarów nierządzących się samodzielnie” i stanowi jego synonim. Utrzymywanie na tej liście Gibraltaru może rodzić pewne wątpliwości i kontrowersje¹⁴.

Zakończenie

Ustalenie charakteru prawnego Gibraltaru nie jest łatwe i wymykać się może próbom klasyfikacyjnym, chociaż te należy oczywiście podejmować. Status tego obszaru jest specyficzny i dlatego należy badać to zagadnienie przez pryzmat odmienności, które mu towarzyszą. Należy pamiętać, że Gibraltar korzysta w sposób swobodny z instytucji demokracji bezpośredniej, jaką jest możliwość przeprowadzania referendum w różnych sprawach, zarówno dotyczących spraw wewnętrznych (np. praw człowieka), jak i kwestii związanych z ustrojem. Referendum zostało zresztą wykorzystane już dwukrotnie, w sposób suwerenny, w celu rozstrzygnięcia o statusie politycznym i prawnym tego obszaru. Szczególne znaczenie miało zwłaszcza referendum z 1967 r., które było związane z procesem dekolonizacji. W referendach tych mieszkańcy Gibraltaru zadecydowali zatem o zachowaniu silnych

¹³ Urzędowy wykaz nazw państw i terytoriów niesamodzielnych przygotowany przez Komisję standaryzacji nazw geograficznych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej przy Głównym Geodecie Kraju, Warszawa 2011, s. 50.

¹⁴ Sytuacja Gibraltaru jest w pewnym stopniu podobna do sytuacji Tokelau. Rząd tego terytorium wystosował nawet oficjalne pismo do ONZ, w którym wskazywał na chęć pozostania częścią Nowej Zelandii, a ludność tego obszaru dwukrotnie odrzuciła w referendum projekt zwiększenia autonomii. Pomimo tych zabiegów Tokelau wciąż pozostaje na liście terytoriów niesamodzielnych ONZ.

związków z Wielką Brytanią. Ta łączność z Koroną jest szczególnie zauważana na gruncie Konstytucji z 14 grudnia 2006 r. Głową państwa jest bowiem Elżbieta II, która została silnie włączona w mechanizm sprawowania władzy na tym terytorium poprzez powoływanie Gubernatora zależnego od monarchini oraz uczynienie z królowej jednym z elementów władzy ustawodawczej (obok Parlamentu). Królowej powierzono również część istotnych kompetencji, za pomocą których może poważnie ingerować w proces sprawowania władzy. Gibraltar nie prowadzi również samodzielnie polityki zagranicznej i obronnej, zdając się w tym zakresie na Koronę. Okoliczności te świadczą jednoznacznie o tym, że chociaż formalnie Gibraltar jest terytorium niesamodzielnym, to jego mieszkańcy w sposób samodzielny i suwerenny podjęli taką decyzję, co paradoksalnie może jednak świadczyć o samodzielności tego obszaru.

Literatura

- (arb), *UE nazywa Gibraltar „kolonią”*. *Londyn protestuje*, „Rzeczpospolita” z 1 lutego 2019 r., <https://www.rp.pl/Brexit/190209937-UE-nazywa-Gibraltar-kolonia-Londyn-protestuje.html>
- Garlicki L., *Rozdział II*, [w:] L. Garlicki (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Tom III*, Warszawa 2003.
- Incydent koło Gibraltaru. Brytyjska flota przegoniła hiszpański okręt wojenny*, „Wprost” z 18 lutego 2019 r., <https://www.wprost.pl/swiat/10192156/incydent-kolo-gibraltaru-brytyjska-flota-przegonila-hiszpański-okret-wojenny.html>.
- Kaniewska M., *Wiele halasu o Skale, czyli gdzie dwóch się bije tam wszyscy tracą*, 31 sierpnia 2013 r., <https://blogcim.wordpress.com/2013/08/31/wiele-halasu-o-skale-czyli-gdzie-dwoch-sie-bije-tam-wszyscy-traca/>.
- Kuczma P., *Prawa człowieka w zarzysie*, Polkowice 2011.
- mjend, *Na Gibraltarze zabijac narodzonych nie wolno - jednak wkrótce może to ulec zmianie*, <https://www.pch24.pl/na-gibraltarze-zabijac-narodzonych-nie-wolno---jednak-wkrotce-moze-to-ulec-zmianie,73902,i.html#ixzz6coo4izeE>.
- Niedziński B., *Brytyjski rząd nie zgadza się na wejście Gibraltaru do strefy Schengen*, 20.01.2020, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Brytyjski-rzad-nie-zgadza-sie-na-wejscie-Gibraltaru-do-strefy-Schengen-7806725.html> [dostęp: 7.11.2020].
- (nm), *Jest porozumienie ws. Gibraltaru. Premier Hiszpanii potwierdza*, 24 listopada 2018 r., <https://www.rm24.pl/fakty/swiat/news-jest-porozumienie-ws-gibraltaru-premier-hiszpanii-potwierdza,nId,2694551>.
- RoM, *Gibraltar: mieszkańcy podejmą decyzję w sprawie ochrony życia*, <https://www.pch24.pl/gibraltar-mieszkanicy-podejma-decyzje-w-sprawie-ochrony-zycia,74077,i.html#ixzz6colRQznthttps://www.pch24.pl/gibraltar--mieszkanicy-podejma-decyzje-w-sprawie-ochrony-zycia,74077,i.html#ixzz6cohw3Cei>.
- Sopoćko P., *Gibraltar. Jakie ma miejsce w Zjednoczonym Królestwie?*, 10 września 2013 r., <https://blogcim.wordpress.com/2013/09/10/gibraltar2/>.

